

Prof. Marijos Gimbutienės 100-mečiui paminėti skirta tarptautinė mokslinė konferencija „ATGIMSTANTI *SENOJI EUROPA*“

2021 m. tarptautinei mokslininkų bendruomenei minint 100-ąsias prof. Marijos Gimbutienės (Gimbutas) gimimo metines, Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas, bendradarbiaudamas su Lietuvos archeologijos draugija, Lietuvos nacionaliniu muziejumi bei Lietuvos mokslų akademija, inicijavo ir surengė šiai sukakčiai dedikuotą tarptautinę mokslinę konferenciją. Rugsėjo 23–24 d. Vilniuje, Lietuvos nacionalinio muziejaus salėje, vyko 11-oji tarptautinė „Jono Puzino skaitymų“ konferencija „ATGIMSTANTI *SENOJI EUROPA*“, kurios tikslas – atskleisti, pažymėti ir įprasminti prof. M. Gimbutienės mokslinę veiklą ir pasiekimus pastarojo 100-mečio mokslo raidos kontekste, aktualizuoti ir naujai įvertinti mokslininkės visuomeninės, profesinės veiklos ir mokslinių tyrimų rezultatus, jų įtaką šiandieniniams mokslo procesams, taip pat tai viešinti tiek specialistams, tiek visuomenei tarptautiniu mastu.

Konferencijos metu buvo pristatomi archeologijos, archeomitologijos, antropologijos, lingvistikos, religijotyros, genetikos mokslų tyrimai, analizuojantys ir aktualizuojantys Lietuvos ir Europos priešistorės raidos, baltų etnogenezės ir mitologijos klausimus. Dviejų dienų mokslinės konferencijos programoje skaityti 27 pranešimai atvėrė galimybę įvertinti įvairių mokslo krypčių taikomų tyrimų metodų Europos ir Lietuvos kultūros istorijos tyrimuose perspektyvas, įvertinti tyrimų prieigas, taikomas skirtinguose kultūriniuose ir geografiniuose kontekstuose. Konferencijoje dalyvavo 20 užsienio pranešėjų iš 11-os valstybių: Jungtinių Amerikos Valstijų, Vokietijos, Ukrainos, Šiaurės Makedonijos, Bulgarijos, Suomijos, Moldavijos, Kanados, Danijos, Italijos, Rusijos mokslo institucijų. Taip pat pristatyti septyni Vilniaus universiteto, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvių kalbos instituto, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro mokslininkų pranešimai.

Svarbūs M. Gimbutienės nuopelnai Lietuvos archeologijai, baltų etnogenezės tyrimams, taip pat lietuvių papročiams, tautosakai, religijai ir mitologijai pristatyti pirmojoje renginio sesijoje „The Balts“ (Baltai). Konferencijos programoje analizuota baltų kilmės teorija (doc. dr. A. Merkevičius, Vilniaus universitetas), religijos

rekonstrukcija (prof. V. Ališauskas, Vilniaus universitetas), lingvistiniai duomenys (habil. dr. K. Garšva, Lietuvių kalbos institutas), materialinė kultūra (dr. N. Zhilina, Rusijos mokslų akademija).

Naujausius tyrimus M. Gimbutienės „Senosios Europos“ koncepcijos pagrindu renginyje pristatė kviestiniai pranešėjai: dr. Mykhailo Videiko (Kijevo universitetas) – vienas žymiausių Tripolės archeologinės kultūros tyrėjų, dr. Igor Manzura (Ukraina–Moldavija) – priešistorinių stepių bendruomenių, Kukutenio-Tripolės kultūros tyrėjas. Ne mažiau dėmesio buvo skiriama M. Gimbutienės suformuluotai Kurganų hipotezei – vienam iš indoeuropiečių kilmės aiškinimų. Pastaraisiais metais gausėjant genetinių tyrimų rezultatų, susidomėjimas Europos priešistorėje vykusiais migraciniais procesais bei indoeuropiečių kilmės klausimais labai padidėjo. Naujausius duomenis pristatė dr. Heyd Volker (Helsinkio universitetas), projekto „The Yamnaya Impact on Prehistoric Europe“ (YMPACT) vadovas. Projektas genetiniais, archeologiniais ir lingvistikos tyrimų metodais analizuoja pasikeitimus Europoje prieš 5000 m., to meto stepių bendruomenių įtaką seniesiems Europos gyventojams. M. Gimbutienės indoeuropiečių kilmės hipotezes ir naujausius Baltijos regiono paleogenetinius duomenis nagrinėjo prof. Rimantas Jankauskas (Vilniaus universitetas) ir Olegas Usačiovas (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras).

Ne mažiau svarbi konferencijos programos dalis – archeomitologija ir jos tyrimai. Archeomitologijos pradininkė yra M. Gimbutienė. Įtakas, kurios suformavo M. Gimbutienės, kaip mokslininkės, kryptį, įskaitant dinamišką jos namų gyvenimą bei griežtą akademinį mokymąsi, konferencijos dalyviams pristatė, prisiminimais bei asmeniniais M. Gimbutienės pasiekimais dalijosi Archeomitologijos instituto vadovė Joan Marler (JAV), o šiaurietinius naujausius mokslinius tyrimus šia tema pristatė gausus būrys archeomitologijos tyrėjų iš Danijos, Ukrainos, Bulgarijos tam skirtose mokslinėse sesijose „Tarp mito ir realybės“.

Konferencija įgyvendinta hibridiniu formatu – daliai pranešėjų ir klausytojų dalyvaujant nuotoliniu būdu. Toks renginio formatas užtikrino galimybę užsienio mokslininkams, dėl pandeminių situacijos neturintiems galimybės atvykti į Lietuvą, skaityti pranešimus konferencijos programoje, o klausytojams stebėti renginį realiu laiku internetu, užduoti klausimus, diskutuoti. Konferencija leido kompleksiskai įvertinti skirtingų mokslų sričių metodus ir jų taikymo galimybes, rezultatyvumą, analizuojant bendrą tyrimų objektą. Neabejotinai šių tyrimų rezultatų tarptautinė sklaida prisidėjo prie humanitarinių mokslų aktualizavimo nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

Finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutartis Nr. S-LIP-21-21.

International Scientific Conference "THE NEW OLD EUROPE" to Commemorate the 100th Anniversary of Prof. Marija Gimbutienė (Gimbutas)

Summary

In 2021 to commemorate the 100th anniversary of the birth of Prof. Marija Gimbutienė (Gimbutas), September 23–24 the 11th International Conference “THE NEW OLD EUROPE” of “Readings of prof. Jonas Puzinas” was organized by The Faculty of History of Vilnius University in cooperation with The Society of Lithuanian Archaeology, The National Museum of Lithuania and The Lithuanian Academy of Sciences. 27 scientific papers were read in the 2-days program. It has provided an opportunity to evaluate the perspectives of research methods applied in various fields of science in European and Lithuanian cultural history research, to evaluate them in various cultural and geographical contexts. The newest investigations in the fields of archaeology, anthropology, linguistics, theology and genetics were presented during the conference, analyzing and updating the issues of Lithuanian and European prehistory, Baltic ethnogenesis and mythology.

In 2022 conference participants as well as other authors are kindly invited to submit full text scientific papers to a special issue of the journal *Archaeologia Lituana* dedicated to prof. Marija Gimbutienė (Gimbutas).

This project has received funding from the Research Council of Lithuania (LMTLT), agreement No. S-LIP-21-21

Agnė Žilinskaitė